

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ ХІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE XI INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 26–27 жовтня 2023 р.

Харків
2023

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С.В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В.П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашик В.О. – д-р філос. наук, професор

Бабенко А.О. – канд. техн. наук, доцент

Вельш Вольфганг – габілітований доктор філософії, професор

Даніл'ян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Дудін О.А. – канд. техн. наук, доцент

Змій С.О. – канд. техн. наук, доцент

Каграманян А.О. – канд. техн. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Коростельов Є.М. – канд. техн. наук, доцент

Кравець А. М. – канд. техн. наук, доцент

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Лисечко В.П. – канд. техн. наук, доцент

Лях В.В. – д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Соломніков І.В. – канд. екон. наук, доцент

Семенцова О.В. – канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 6 від 11.12.2023 р.)

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 жовтня 2023р. Відп. за випуск В.О. Даніл'ян. — Харків : Мачулін, 2023. — 242 с..

ISBN 978-617-8195-79-3

УДК 740+656+338

Матеріали подано в авторській редакції

ISBN 978-617-8195-79-3

© Авторський колектив, 2023

© Мачулін, худ. оформлення, 2023

жебѣ по сме(р)ти не утрати(л) нѣа (прим. текст оригіналу) [2, 310]
з уривком з вірша Г. Сковороди «Всякому місту звичай і права»:
Смерте страшна! Замашина косо!
Ти не щадши и царских волосов.
Ти не глядишь, гдѣ мужик, а гдѣ царь,
Все жереш так, как солону пожар.
Кто ж на ея плюет острую сталь?
Тот, чія совѣсть, как чистий хрусталь [4, 60-61].

Головні ідеї обох творів – це те, що всі люди смертні і потрібне покаєння та прийняття духовних цінностей, щоб смиренно предстати перед Богом.

Отже, творчість Климентія Зиновієва є цінним джерелом вивчення українських традицій та історії XVII-початку XVIII століття. Іван Франко в «Нарисі історії української літератури», проводячи аналогії з Григорієм Сковородою, писав: «Літературна і соціальна фізіономія обох однаковісінька, хоч у їх інтелігенції і моральному погляді на життя величезна різниця. Оба вони були учнями Київської академії, оба провели свій вік, блукаючи по Україні та сусідніх з нею країнах, у обох у їх творах крізь старосвітську форму проблискують іскри нових почувань і поглядів...» [3].

Список використаних джерел

1. Києво-Могилянська академія в іменах XVII- XVIII ст. : енциклопед. вид. Київ: ВД "КМ Академія", 2001. 367 с.
2. Климентій Зиновійв. Вірші. Приповісті посполиті. Київ: Наукова думка, 1971. 389 с.
3. Климентій Зиновійв. URL: <https://uk.wikipedia.org>.
4. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів: за ред. проф. Леоніда Ушкалова. 2-ге вид. Харків: Видавець Савчук О.О., 2016. 1400 с.
5. Слабошпицький М. З голосу нашої Клію: (Події і люди української історії). Київ: Фірма «Довіра», 1993. 255 с.

ПАВЛОВ В.І., к.філос.н., доцент

*Український державний університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

VITA ACTIVA ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРИРЕЧЕНОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ (АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЇ ГАННИ АРЕНДТ)

Сьогодні перед людством виникло глобальне уявлення можливості третьої світової війни та її наслідків і попередні загально визнані і стійкі наративи культурно-історичної реальності почали нами сприйматись як певний агломерат розрізнених фактів, що не піддається чіткому логічному поєднанню та

осмисленню. На тлі балансування між звичним життям та війною ми почали пов'язувати становище людини або з можливістю вдосконалити власні здатності самозахисту, або з досягненням короткочасної вигоди без зазіхань на майбутнє. Всі попередні уявлення про еталони благополуччя і краси залишились у минулому і кожного з нас підсвідомо цікавить тільки одна проблема: як пристосуватися до нових реалій життя і перебороти відчуття приреченості?

Загальновідомо, що відчуття приреченості і невпевненості у майбутньому виникає, як правило, коли становище людини переживає певну «прикордонну ситуацію». Визнаний критик тоталітаризму, нацизму і геноциду єврейського народу Ганна Арендт ще у минулому столітті геніально передбачила ці суттєві зрушення у становищі сучасної людини і розглянула підвалини їх походження. Саме їх з'ясуванню присвячується ця доповідь.

Вже у «Пролозі» до роботи «Становище людини» дослідниця висловлює тезу, яка небезпідставно може викликати безодню критики та обвинувачень навіть у мислителів-постмодерністів. З її точки зору, «майбутня людина, яку науковці обіцяють нам створити не пізніше як за сто років, здається, стане полонянкою злочину проти людської екзистенції як даності, як вільного дару нізвідки (якщо висловлюватися по-світському), яку вона намагатиметься замінити чимось таким, що вона сама витворила. Немає підстав для сумнівів щодо нашої здатності зробити таку заміну, як і немає сумнівів щодо нашої теперішньої здатності зруйнувати все органічне життя на землі. Питання полягає тільки в тому, чи хочемо ми використати наші нові наукові та технологічні знання саме в цьому напрямі, і тут нам не допоможуть наукові засоби» [1, с.17].

Дійсно, подібна точка зору виглядає нібито політичною «інсинуацією сьогодення», що навмисно руйнує загальновизнані гуманістичні гасла пріоритету людини над всім іншим, що її оточує. Втім, Г.Арендт тут зовсім не принижує величі досягнень гуманістичної традиції, як це може здатись на перший погляд. Навпаки, вона вважає, що споконвічне прагнення людини до вдосконалення наукових і технологічних знань назавжди залишається людським статком, але ж цей статок в її розумінні все сильніше набуває ознак екзистенційної приреченості *Людини-творця*, так яскраво піднесеної попередньою філософією. Приреченість тут треба знаходити у подальшому і нескінченному людському вдосконаленні, границь якому, як вважалось раніше, немає. Нескінченне вдосконалення так чи інакше призводить до втечі від власного буття, причому перші суттєві кроки цієї втечі, на думку Арендт, вже відбулись в той час, коли людина почала мріяти про життя на Місяці, поки що незрозумілому, але привабливому своєю неординарністю, величиною, і, можливо,

безсмертям. Щоб зрозуміти цю позицію, повернемося до засад філософської антропології автора.

Г.Арендт наполягає на тому, що становище людини не визначається виключно її розвитком. Зміна людського становища відбувається не тільки завдяки подальшому вдосконаленню сутнісних сил особистості (під якими ми звикли розуміти інтелект, почуття і волю, що у сукупності обумовлюють наші здібності до задоволення потреб і постійно прагнуть до вдосконалення). Підвалиною цих змін виступає *vita activa* (активна діяльність), без якої сутнісні сили людини безликі і марні, на кшталт планет сонячної системи, позбавлених сил гравітації.

Якщо не вдаватись в сутність реалізації *vita activa* і просто розглядати її як активне засвоєння людиною навколишнього середовища з метою задоволення власних потреб, можна дістати висновку, що Г.Арендт лише копіює тезу про те, що праця зробила Людину і продовжує її вдосконалювати. Проте, авторка доводить, що К.Маркс повною мірою не зрозумів зв'язок між діяльністю і свідомістю людини і не побачив всієї глибини діяльності, тому що свідомість обґрунтовує місто людини у загальному бутті, а діяльність – визначає *становище* людини, причому це становище складається об'єктивно і часто зовсім не залежить від свідомості. *Vita activa* має не тільки зовнішню реалізацію (просторові та часові прояви), але і внутрішню екзистенційну складову, яку не можна ані познати, ані обґрунтувати завдяки її трансцендентальним якостям.

Vita activa є умовною точкою перетину трьох складових – праці (*labor*), роботи (*work*), і дії (*action*), які, з одного боку, докорінно відрізняються поміж собою, а з іншого – у своєму поєднанні найбільш адекватно визначають становище сучасної людини.

Праця (*labor*) є вродженою активністю, вона розпочинає актуалізуватись водночас з появою людини, так само, як і зародки її сутнісних сил. Тому, працю треба розглядати не як певний наслідок еволюції *human animal* (майстерності нашого тіла), а як завжди притаманну нашому тілу властивість, породжену крайньою необхідністю підтримки життя. Звідси випливає, що виникнення сім'ї (найпростішого поєднання людей) було вимушеним актом буття людини, своєрідною реакцією *vita activa* на біологічні потреби розмноження та збереження роду. І оскільки ці потреби непереборні, людина приречена існувати у постійній праці в середині родинного осередку. Тому, Г.Арендт цілком справедливо відзначає, що характеризуючи працю (*labor*), не можна казати ані про свободу, ані про рівність людей, оскільки вони підкоряються потребами життя.

Свободу в становище людини *vita activa* привносить тільки тоді, коли вона вже не приховується в особистісному житті і вирізняє «штучний світ речей»,

відмінний від природного доквілля. Цю її здатність Г.Арендт називає роботою (*work*), або «роботою наших рук», за допомогою якої виробляються предмети побуту. Саме ці штучні предмети постають надбанням інших. Їх виготовлення вимагає наявності матеріалів, які надає природа. Тобто завдяки роботі (*work*) людина набуває ознак свободи і перетворюється на творця. Втім, їй доводиться зіткнутися з руйнуванням природи, і це вже прояв насилля. Головний наслідок цього насилля – відчуження людиною власного природного буття, а тому тут можна говорити про суттєві зрушення у її становищі.

Нарешті, залишилось охарактеризувати третю умовну складову *vita activa*. Саме їй у теперішній час дослідники приділяють найбільшу увагу, тому що тут міркування авторки безпосередньо переходять до політичної площини. Йдеться про дію (*action*) як особливий прояв активності людини, можливий тільки в умовах громадської сфери, тобто у контексті безпосередньої взаємодії людей. Вона виникає завдяки поділу праці, а пізніше, після індустріальної революції – посилюється і ускладнюється вимогами механізації та автоматизації процесу праці. На цьому рівні *vita activa* вимагає від праці максимального підвищення продуктивності, що неможливо без мови як головного засобу спілкування. Саме дія (*action*) і мова, за глибокою впевненістю Г.Арендт, перетворюють людину на політичну істоту.

Дослідниця справедливо стверджує, що у сучасному суспільстві «усі три види діяльності та їхні відповідні обставини інтимно пов'язуються з найзагальнішою обставиною людської екзистенції: народженням і смертю, народжуваністю і смертністю» [1, с.22]. А отже, *vita activa* в своїй сутності зумовлює репродуктивність суспільства. Проте сучасне становище людей у масовому суспільстві, на думку Г.Арендт, втратило здатність «...збирати їх разом, щоб об'єднувати і роз'єднувати. Приреченість цієї ситуації нагадує спіритуалістичний сеанс, в якому група людей, що зібралися навколо столу, раптом повинні через якийсь магічний трюк стати свідками зникнення столу, тобто ті, хто сидів навпроти один одного, вже не є відокремлені, але ніщо матеріальне вже не поєднує їх» [1, с.87].

Цей висновок найбільш виразно ілюструється прикладом сучасного стану інформаційно-технічного прогресу суспільства. Г.Арендт впевнена, що прогрес у масовому суспільстві, як найвищий прояв *vita activa*, перетворює людину на політичну істоту, оскільки поєднує дію (*action*) з мовою (спілкуванням). З другого боку, оскільки остаточною метою всіх наук з часів Ф.Бекона залишається їх корисність, що привносить благополуччя людському роду, ми звикли розглядати власне буття з боку *vita activa*, а не з боку життя. І оскільки під час реалізації *vita activa* у всієї різноманітності її проявів людина не

усвідомлено становиться творцем свого буття, у сучасному масовому суспільстві вона може втратити можливість чути інших, занурюючись у приватне.

Сьогодні *vita activa* досягає меж екстремальності, оскільки ситуація у світі руйнує не тільки громадянське (скрізь яке людина вбачає власне місце у світі), але й приватне (в якому вона знаходить свою захищеність від цього світу).

Список використаних джерел

1. Арндт Г. Становище людини. Київ. «Літопис». 1999. 255с.
2. Арндт Г. Люди за темних часів. Київ. «Дух і літера». 2008. 318с.
3. *Arendt H.* The Origins of Totalitarianism. N. Y.: A Harvest Book, 1979. 749с.

*ПАНКОВ Г.Д., д. філос.н, професор
Харківська державна академія культури
м. Харків, Україна*

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОТИДІЇ БЕЗЧЕСТЮ В СПОВІДАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ (на прикладі Великого покайного канону Андрія Критського)

Протидія безчестю є необхідною умовою боротьби за утвердження цінності людини у гідності особистості. Якого рівня не досягли б євроінтеграція українського суспільства та бурхливий розвиток інформаційно-комунікативних технологій, турбота про непорушність персоналістичних цінностей завжди набуває ультимативної актуальності у суспільному та культурному розвитку. Загострення кризи гуманізму, девальвація людяності як необхідної міри соціокультурного порядку є досить яскравою рисою сучасності та загрозою прогресу. Названу загрозу доцільно розглядати одним із викликів сучасності з наростаючою тенденцією знелюднення. У викладеному контексті актуалізується вироблення ефективних технологій протидії безчестю як чиннику, що руйнує гуманістичні відносини, в яких істотне значення приділяється цінності честі.

Чесць розуміється позитивним оцінюючим маркером, що віддає пошану та повагу в певному суспільному середовищі. Її значення пов'язується з відповідністю людини своєму становищу у природному та соціальному світах. Дотримання честі та гідності людини як особистості доцільно розглядати загальним персоналістичним та гуманістичним обов'язком.

У християнстві цінність людини та людський обов'язок визначаються теоцентричним та христоцентричним виміром. На ньому ґрунтується основна антропологічна установка на людину як на образ і подобу Бога, котра повинна досягнути боголюдського ідеалу.

Ідеалу Богоподібності протиставляється стан скотоподібності, що ганьбить людську особистість. Обидві названі полярності виражають бінарну опозицію честі / безчестя в оціночній шкалі християнства. Протидія безчестю у

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	5
АБАШНІК В.О. Григорій Сковорода у творчості Фелікса Гаазе (1882–1965)	5
АБАШНІК У.В. «Будинок привидів» (1942): особливості швейцарської комедії жахів	9
БЕРЕЗНИЙ В.М., ЄРМОЛЕНКО О.А., ЛИСЬОНКОВА Н.М. Трансформація освіти в епоху нейромереж	12
БЛИЗНЮК Л.М. Психофізіологічні основи мови і мислення	14
БЛИЗНЮК Л.М., МИХАЙЛОВА Є. Неогумбольдтіанство у визначенні мовної картини світу	16
БОЙЧЕНКО М.І. Цінності використання ші та вартості люської комунікації	18
ВАРЛАМОВА А.В., НЕШКО С.І. Переклад як засіб комунікації	21
ГАЙДЕМАНН Дітмар Герман Моральний скептицизм та етичний релятивізм	22
ДАНІЛ'ЯН В.О. Теорія регіональних розбіжностей Стейна Роккана	30
ДАНІЛ'ЯН В.О., РЯБЧЕНКО С.Р., БАБЕНКО К.А. Соціально-психологічні чинники формування здорового способу життя здобувачів вищої освіти	32
ДАРАГАН А., НАЗАРЕНКО І.Л. Особливості перекладу економічних текстів	34
ДОВЖЕНКО С.С., СВЕТОШ В.Ю. Особливості фізичної активності у зрілому віці у відповідності з європейськими стандартами	35
ДОНЕЦЬ С.М., ТАРУТА А. Переклад українських суспільно-політичних реалій англійською мовою	37
ЗАГРІЙЧУК І. Д. Комунікація та толерантність в умовах сучасної пограничної ситуації	39
ЗРОДНІКОВА К.В., УМРИХІНА К.О. Людина та інформаційно-комунікативні технології: виклик сучасності	43
ЗРОДНІКОВА К.В., МИНИННИК Д.В. Вплив культурної глобалізації на суспільство	44
КІМ К.В., КОВАЛЬОВА О.В., ШАПАТІНА О.О. Комунікації учасників освітнього процесу	45
КОДАЛЛЕ Клаус-Міхаель Дух прощення	47
КОЛЕСНИК К.Е. Образ кайзера Вільгельма в творчості німецького медальєра Карла Гьотца	53
КОЛЕСНИК К.Е., ІХНЕНКО С.О. Англо-ірландська книжкова мініатюра у ранньому Середньовіччі	60
КОММЕДАЛ О. Теорія гендеру та гендерної ідентичності С. М. Ольсен	67

ЛАПЕНКО Р., НАЗАРЕНКО І.Л. Формування іншомовної компетентності студентів у говорінні: основні типи вправ	68
ЛУЧКО О.Р., ДОВЖЕНКО С.С. Шляхи підвищення ефективності фізичного виховання молоді в умовах дистанційного навчання	70
ЛУЧКО О.Р., КРИКУНОВА Д. Професійно-прикладна фізична підготовка залізничника у сучасній системі вищої освіти	72
ЛЯХ В.В. Чи можлива альтернатива глобалізації?	75
МОСКВІН Я. В. Консерватизм: актуальні та вічні питання	77
НАЗАРЕНКО І.Л. Використання методики CLIL у викладанні економіки англійською мовою студентам-філологам УкрДУЗТу	79
НЕШКО С.І. Роль перекладача, як технічного комунікатора в умовах глобалізації	84
НОС Н.М. Климентій Зіновійв – неординарний представник українського бароко	86
ПАВЛОВ В.І. Vita Activa як передумова приреченості сучасної людини (аналіз концепції Ганни Арендт)	87
ПАНКОВ Г.Д. Технологія протидії безчестю в сповідальному дискурсі (на прикладі Великого покайного канону Андрія Критського)	91
ПАНОВ В.Я. Декілька проблем, що підіймають lingua francas в сучасному суспільстві	93
РАДЧЕНКО І.Б. Особливості мовної комунікації в Інтернеті	96
РЖАВСЬКА Ю.В. Формування ціннісних орієнтацій молоді засобами фізичного виховання і спорту в європейському контексті	98
РЖАВСЬКА Ю.В., КОНОВАЛОВА К.О. Формування здорового способу життя молоді в умовах сьогодення	101
САЖИНА Т.М. Міжкультурна комунікація та проблеми навчання іноземних мов	103
СНІЖКО І.А., КОЛЕСНИК Т.К. Передумови, причини та рушійні сили взяття Сеути португальцями в 1415 році	105
ТУТАР О.В., АЛІМОВА V.M. Kunstphilosophie in der modernen Ukrainischen und Deutschen kultur	109
ТОЛСТОВ І.В., ВОЛОШИНА О.М. Стратегії подання стресу студентами під час дистанційного навчання	114
ТОЛСТОВ І.В., ДЕЙНЕКА В.В. Етикет як форма міжкультурної комунікації	116
ХАРЛАМОВА О.М. Мовні права та інформаційне суспільство: доступ до інформації різними мовами	119
ЦИГАНОВСЬКА Н.В., ДАНИЛ'ЯН В.О. Паркур: спорт чи молодіжна субкультура?	121
ЧАПЛИГІН О.К., СУК О.Є., ГЛУХОВ А.О. Соціальна трансформація як наслідок глобалізаційних змін	123
ЧЕРНИШОВ В.В. Міфотворчість як суспільно-політична творчість особистості: спроба філософського аналізу	126

Наукове видання
Відповідальність за редагування та достовірність інформації
несуть автори роботи

Людина, суспільство, комунікативні технології:
матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф.
26-27 жовтня 2023 р.

Reports of the XI International scientific-practical conference
“A person, a society, communicative technologies”

Відп. за випуск В.О. Даніл'ян

Підписано до друку 20.12.2023. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.
Ум. друк. арк. 27,67. Обл.-вид. арк. 41,8.
Наклад 300 пр. Зам. №

Видавець Мачулін Л.І.
тел. +38(068)886-52-57
editor2016@ukr.net
<http://knigoizdat.org.ua>
Свідоцтво про держреєстрацію:
сер. ХК №125 від 24.11.2004

Віддруковано в ПП Озеров Г. В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.
Свідоцтво про реєстрацію: № 818604 від 02.03.2000.